

108129

1941. XXXVIII.
ÉVFOLYAM,
2. SZ. (332)

Erdély

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület hivatalos értesítője

Laptulajdonos: ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET
Felelős kiadó: DR. BALOGH ERNŐ
Felelős szerkesztő: DR. PARÁDI FERENC

Őrségváltás.

Fájó érzéssel teszem be az ajtót magam mögött. Átadtam az asztalt az utánam jövőnek. Más szántja ezután a betűbarázdákat és más veti be az oldalakat Egyesületünk termékeny magvaival.

Még karjaimban érzem az örömteljes lendületet, amellyel az utolsó izgalmas években Egyesületünk izzó vasát kovácsolni segítettem. Még erősen érzem annak az ízét, hogy egy életem mellett egy másik vidám és egészséges sorsot éltem: az Erdélyi Kárpát Egyesület örök életét. Ezalatt szem voltam, amelyet az Egyesület a gyönyörű erdélyi tájak felé fordított és száj voltam, amellyel kifejeztük a nagy természet és Alkotója iránti őszinte hálánkat és mély hódolatunkat.

És most, lábamon még az EKE útjain szerzett porral és a korai kikelet mezőinek aranyos hímporával más ösvényre lépek. Ez a kanyargós út íróasztalok és irattárak hosszú láncolata, paragrafusok végtelen sora közt a mindennapi élet biztonságosabb falai közé vezet.

Magánügy ez talán, ami nem tartozik a nyilvánosság elé, de a szerkesztő, aki egy többezerfőjű olvasótáborral beszélget hosszú időn keresztül, félig-meddig már testestől-lelkestől az olvasóké lett. És azért is szólanunk kell erről a magánügyről, mert az erdélyi magyar egyesületek életében mostanában napról-napra száz és száz ilyen esettel találkozunk. Szólanunk kell, mert nem jól van ez így. Ha valakit ugyanis a természet szerfölötti öklökkel, vagy combokkal ajándékozott meg, valósággal versengenek érte a különféle csapatok. Mindegyik igyekszik magának megszerezni, s a hivatalos körök természetesnek tartják, hogy az ilyen sportcsillagokat azonnal kitűnő és biztos megélhetéshez kell juttatni. Ezzel szemben, ha valaki azon szerencsétlenek közé tartozik, akik közügyeket szellemi téren óhajtanak előbbre vinni, akkor azt kemény és görbe pillantások kísérik egész életútján. És szenved a közügy, szenved a család, de végül is a megalkuvásnak kell győzedelmeskednie. Ha pedig biztos életet óhajt, ezt csak minden előző út elhagyásával teheti. Így vesztett el Egyesületünk az utóbbi hat hónap alatt több munkás tagot.

Most pedig leteszem a tollat és viszem magammal az EKE búcsúzóul adott tanítását: Bármit és bárhol tegyek, mindent teljes szívvel és a nagy természet rendíthetetlen egyensúlyába vetett hittel cselekedjem.

Kolozsvár, 1941. február 7.

Ifj. Dr. PARÁDI FERENC

Erdély

T A R T A L O M :

(*Címkép*). A gelencei templom. Debreceni László rajza. — *Ifj. dr. Parádi Ferenc*: Őrségváltás. — *Kitaibel Pál*: Izgalmas kaland a Horthy-csúcson. — Északerdély szélenergiája. — *Dr. Balogh Jolán*: Az aranyosmedgyesi várkastély (képpel). — *Ifj. Dr. Parádi Ferenc*: A Buknitor gerinc előneyei (4 képpel) — Vadállatok menekülése a hadszínterekről. — *Irodalom*: Miről írt az „Erdély“ ezelőtt ötven évvel? — Az Erdélyi Kárpát Egyesület néprajzi bálja (2 képpel). — Természetvédelmi emlékek a visszatért Erdélyben. *Egyesületi Élet*: Az EKE túravezetői tanfolyama. — Az EKE vetített képes előadásainak sikere. — *Síélet*: A csíkszeredai síversenyek. — *Nézzünk körül*: Erdély kihasználatlan vízereje.

Az „Erdély“ előfizetési ára egész évre 6 pengő. Tagoknak 5 pengő. — Az előfizetési díjak az EKE központ irodájába küldendők: Erdélyi Kárpát Egyesület, Kolozsvár, Mátyás király szülőháza.

Az Erdélyi Kárpát Egyesület központjának és vidéki osztályainak levelezési címei.

Központ: Kolozsvár, Mátyás király-utca 3. szám.

Csíkszéki osztály: Vámszer Géza, Csíkszereda, román kat. főgimnázium.

Dési »Cibles« osztály: Knizsek Károly, Dés, Villamosművek.

Gyergyói osztály: Dr. Gaál Alajos, Gyergyószentmiklós.

Háromszéki osztály: Dr. László Ferenc, Sepsiszentgyörgy.

Maroszéki osztály: Dr. Egey Jenő, Murosvásárhely, Gecse Dániel-utca 43. sz.

Nagybányai »Gutin« osztály: Platthy György, Rákóczi Ferenc-tér 4. sz.

Révi »Zichy« osztály: Borcsa István, Rév. Községháza.

Zilahai »Meszes« osztály: Bikfalvy József, Zilah, Mezőgazdasági Bank.

Izgalmas kaland a Horthy csúcson.

A magyar természetjárás dicső multjából nyújtunk olvasóinknak egy rövid fejezetet. Három magyar tudós ezelőtt másfélszáz évvel, 1796 augusztus 6-án, amikor a természetjárást még hírből sem ismerték, merészen nekivágott a 2305 m. magas Horthy-csúcsonak. Kítaibel Pál, gr. Waldstein Ádám természettudósok és Schütz János festő kétnapos kirándulását Kítaibel Pál eredeti naplójában öröktette meg. Közleményünkben nem említjük az összes, általuk ott talált növények neveit. Az eredeti naplót a Magyar Nemzeti Múzeum őrzi.

Augusztus 6-án lovon elindultunk a Pietrosára, vagy, ahogy az oláhok mondják a Pietrosra, Máramaros legmagasabb havasára. Az út a falu mellett mindjárt nagyon meredeken emelkedik, hegyi réteken át, amelyeken szép kövér fű nő. Az aratás és a kaszálás is még csak most kezdődött itt el. A szénát nagyon későn kaszálják ezen a vidéken; mikor itt jártunk a fű már majdnem teljesen érett volt. Különösebb növényeket nem igen találtunk.

Az erdőnél, ahol az út igen meredek kezd lenni, mészkő tör elő; erre következik szürkés-kék vagy zöldes, kissé fénylő csillámpala, kvarc tömzökökkel és erekkel; a két fajta kőzet között egy mélyedés volt, amely egy elhagyott bányához hasonlított. Az erdőben eleinte vegyesen álltak bükkök, juharfák, körisfák, nyírfák és lúcfenyők (utóbbi volt a leggyakoribb); később a többi fafajokat a lúcfenyő elnyomta.

A szálerdő vége felé, egy forrásnál megpihentünk és megebédeltünk: a forrás körül gyakori volt: *Hypericum montanum*, *Geum montanum*, *Phyteuma orbiculare*, *Senecio alpinus*. Nem messze ettől a helytől nagyon sűrűn nőtt törpefenyők közé kerültünk, amelyen át az út nagyon meredeken vezetett felfelé. Meglehető soká tartó kapaszkodás után végre felértünk a Pietrosa gerincének legalacsonyabb részére, amelyen már nem volt törpefenyő; számos olyan növény öltött itt mindjárt szemünkbe, amelyeket ezen a hegven még nem láttunk.

Amint itt a gerincet megkerültük, megláttuk a hegységnek hátulsó, déli oldalát, amely egy meredeken felemelkedő, alul erdővel, fent sziklával határolt, nagy havasi rét. Az előttünk magasló Pietrosa, két másik havassal, a Buhajesk-kel és Negujesk-kel óriási völgyet alkot, amelyben, az erdőség szélén, egy juhász kunyhó áll. Minthogy még csak délután két óra volt, elhatároztuk, hogy tekintet nélkül a folyton megújuló záporokra, felmászunk a hegység csúcsára. A lovakat és a poggyászt az említett juhász kunyhóhoz küldtük le, mi pedig két vezetővel nekiindultunk a szikláknak.

Mintegy másfél óra mulva felértünk a legmagasabb csúcra, ahonnan már csak néhány ölet kellett felfelé másznunk. A hegység északi oldalán lábaink alatt nagy mélyedést láttunk, meglehető sok maradék régi hóval amely egy nem messze fekvő tó vizét táplálta. Abban a reményben, hogy alattunk lent gazdag zsákmányra, sok ritka növényre bukkanunk, lemerészkedtünk a mélységbe. Természetesen előre láttuk, hogy ez nem fog minden nehézség nélkül menni, de arra még sem voltunk elkészülve,

hogy az út olyan nehéz és olyan hosszú lesz, amelyen a valóságban volt. Bizonyára emberi láb még nem érintette ezeket a sziklákat és hacsak egy lelkes botanikusnak eszébe nem jut itt leereszkedni, hamarjában nem is fogja egy másik érinteni. Mikor már lent voltunk, két vezetőnket, akiket fent hagyunk, alig tudtuk megkülönböztetni és ők is, amint később elbeszélték, belőlünk is csak annyit láttak, hogy élőlények mászkálnak a havon. El lehet képzelni, hogy nem csekély fáradságba került, le- és megint felmászni, de fáradságunkat több, különböző, ritka növény jutalmazta.

A hó körül egy kis gólyahirfajta nőtt, rövid, egyvirágú szárral nagy mennyiségben. Közeli a hóhoz két sisakvirágfaj virágzott a sziklák között. Néhány lépésnyire a hótól a magaslatokat egészen beborította a virágzó havasi rózsza. A tó körül és a belőle kifolyó patakocska mellett alig volt valami, annak is legnagyobb részét, valószínűleg a zergék, lelegelték.

Amikor egy másik, még magasabb oldalon újra felmáztunk, már esteledni kezdett; sietnünk kellett, hogy a hegy másik oldalán leereszkedve, embereinkhez jussunk. Nagy fáradságunk ellenére, meglehetősen jó hangulatban voltunk, örülünk felfedezéseinknek, és nem sejtettük, mi áll még előttünk. Abban a hitben, hogy éjjeli szállásunktól már nem lehetünk messze, nyugodtan haladtunk tovább. Az út természetesen meredek és nehéz volt, de remélve, hogy nemsokára lepihenhetünk, panasz nélkül igyekeztünk a nehézségeket legyőzni. Miután azonban az első nehéz részen lejutottunk, a színek megváltozott: egészen besötétedett, de annyit még láttunk, hogy az örök hó határán vagyunk, amiből könnyen arra következtethetünk, hogy még magasan az erdő felett vagyunk, ahová embereinket küldtük. Vezetőink egyike előre ment azzal a szándékkal, hogy embereink közül egynéhányat segítségünkre elibénk küldjön, de hamarjában ijedten visszajött avval a rossz hírral, hogy lehetetlenség továbbmenni, mert rettenetes szakadékok vannak előttünk, melyeket kikerülni nem lehet. A helyzet, amelyben voltunk, semmiesetre sem volt kellemesnek mondható; átizzadva, az esőtől teljesen átázva, a többórás mászástól végleg kimerülve és kiéhezve, fedél nélkül, étel, tűz nélkül az előtt állottunk, hogy egy hosszú éjszakát itt a hó mellett félig megfagyva, a legnyomorultabban átvirrasszunk, vagy pedig a sötétben nekivágva a szakadéknak, keressünk lefelé egy olyan utat, amelyen talán zergéken kívül, még soha élőlény nem járt. Az utóbbit választottuk: egy patak, amely itt a mélybe zúdult és rettenetes zúgásával szinte megsüketített, mégis annyit segített rajtunk, hogy itt-ott megláttuk medrében a fehérre mosott kvarctömböket és nem kellett mindig lábainkkal keresni a helyet, hogy hová lépjünk. Persze mindegyikünk nem egyszer elesett, de néhány zúzóást leszámítva, amellyel nem sokat törődtünk, mégis szerencsétlenség nélkül átjutottunk a legveszedelmesebb helyeken, ami mind magunk, mind vezetőink és főként az itteni pásztorok előtt szinte megfoghatatlannak tűnt fel. Mikor már a legveszélyesebb helyeken túl voltunk, egy birkapásztor és embereink közül néhányan égő fáklyákkal elibénk jöttek és éjjeli szállásunkra vezettek, ahová 11 óra után végre megérkeztünk. Embereink között a legidősebb, egy ügyes hegymászó, mikor megtudta, hogy hol ereszkedtünk le, keresztet vetett magára, szent borzadállyal emlegette a „draku“-t és köpött egyet. Valószínűleg azt hitte, hogy ebből az útból nem egészen természetes módon menekültünk meg.

Kevés étel-ital után, a puszta földön, egy nagy tűz körül, a szabad ég alatt aludtunk el; álunk nem volt valami nyugodt és csak a következő nap éreztük igazán, hogy mit állottunk ki. Még az oláh is, aki ezt a szép kis utazást velünk együtt végigcsinálta, de a hóhoz már nem szállt le, alig tudott feltápáskodni arról a helyről, ahová lefeküdt. Lassanként mégis magunkhoz tértünk, rendbehoztuk gyűjteményünket és körülnéztünk a juhászkunyhó környékén.

Rendszerint több paraszt együtt vesz bérbe egy havasi legelőt, amiért 12—20 forintig terjedő bért fizetnek. Hasznuk az, hogy amíg az idő engedi, több száz juhot legeltetnek rajta és téli takarmányt gyűjtenek. A juhok többnyire abból a fajtából vannak, amelynek hosszabb és durvább gyapja, jobban mondva szőre van; leginkább szarvnélküliek, vagy legfeljebb rövid, hajlott szarvuk van. A szőrük göndörebb, mint a Magyarországon általánosan ismert szarvas juhé (Ovis Strepliceros) kisebbek is, mint ez. Macedóniai juhnak nevezik. Nyirják és fejjik; a gyapjából készítik azt a durva szövetet, amiből ennek a környéknek a lakói a ruháikat készítik; otthon dolgozzák fel, szövik és festik; a síma anyagon kívül készítenek bolyhosat is, felsőruhák számára.

A tejből egy bizonyos sajtfélét készítenek, amit faedényekben tesznek el és „brinzá”-nak neveznek; amikor sajtot csinálnak, savóba lógnak egy darab vászonba kötött és apróra felvágott borjú-, vagy báránygyomroi és a savót kis idő múlva a tejszárba öntik; a következő napon egész kocsonyasűrűségűre alszik meg a tej; ekkor egy fából való kópülfélét állandóan fel és le mozgatva, addig keverik, amíg a sajtszerű rész a folyékonytól el nem válik; a kettőt egy kendővel elválasztják; a szilárdat brinza néven elteszik, a folyékonyat, a savót pedig „zsintica” néven vagy frissen, vagy miután megsavanyodott, részben ott helyben fogyasztják el, részben hazaküldik. A friss, édes zsinticából gyakran még másfajta sajtot is készítenek, amely ha friss, nagyon enyhe és kellemes ízű; valamelyes tejet öntenek a savóhoz, le hagyják ülepedni, mire egy zsírosabb sajtszerű rész válik ki, amely a felszínen úszik: ezt leszedik és „urda” néven mint nyálánkságot fogyasztják, vagy a vendégeknek szolgálják fel.

A birkapásztorok havasi lakása nyomorult kunyhó, hossza nem több, mint két és fél öl, szélessége pedig csak másfél; 4 cölöpön áll, amelyeket egy ferde, fenyőkéregből készített tető fed be; elől a kunyhó embermagasságu és nyitott, hátul a tető egészen a földig ér; a kunyhó itt is, mint a kétoldalon, rendszerint zárt. Magasabban fent négy támasztékon elhelyezve még egy kisebb szintén fakéregből levő tető is van, amely alatt a sajtot és a többi ételmiszert helyezik biztonságba a kutyák elől. A pásztorok eledelét zsintica és „tukán”; ha húshoz jutnak, azt a savanyú zsinticába merítik és Thymus alpinus-szal fűszerezik. Bőjtnapokon, amelyek e görög katolikusok között itt gyakoriak, zsinticát sem szabad enniük, hanem meg kell elégedniük durván elkészített kukoricamálával. A kutyák, melyekre a farkasok és medvék miatt nagy számban van szükség, szintén nem kapnak úgyszólván mást, mint zsinticát.

A fehéreneműjüket, amely soha nem kerül le a testükről, hogy tartósabb legyen, égerfakéregből készült festékekkel festik be és zsírral kenik be, úgyhogy végül egészen fekete és csillogó lesz; így emberi féreggel és esővel szemben egyaránt kitart. Ha újév felé a téli takarmány kevésnek bizo-

nyul, fákat vágnak ki, amelyek ágaiból birka, ló és tehén szükség esetén táplálkozik: egyik-másik vidéken ezt az oktalan pusztítást tiltják, de annyi mégis megengednek, hogy ágakat és megcsontított fákat használjanak.

Különösen ott, ahol a juhok állottak, rengeteg mennyiségű havasi sóska nő, amely a többi növényt majdnem egészen elnyomja; ugyanezt tapasztaltuk a Trojága-hegységen is, ahol egy hasonlóan sűrűn benőtt helyre akadtunk; kérdezősködésünkre azután ki is derült, hogy ugyanazon a helyen néhány esztendővel ezelőtt juháskunyhó állott. Néhány lépésnyire a kunyhótól, mocsaras helyen, egy hagymafaj található, mely némileg hasonlít a metélő hagymához (*Allium schoenoprasum*), de mégis eltér tőle. A pásztorok ételeikhez fogyasztják. Fa alig van a környéken. A kunyhó alatt néhány félig elszáradt, zúzmókkal belepert nyomoruságos lúcfenyő állott. Felettük egy darabot a törpefenyő nőtt be, a völgy felé pedig egy alacsony havasi borókabokor állott, amilyent már a Gutinon is láttunk.

Tizenegy órakor felkerekedtünk, hogy még idejében érkezhessünk Borsára. Az út nagyon termékeny havasi réteken át vezetett, amelyek a hegységnek a Negujesk felé néző oldalán terülnek el; az út eleinte, nem valami nehéz, de később olyan meredek lett, hogy többnyire gyalog kellett mennünk. Az eső is elkezdett ömleni és ki is tartott egészen a faluig. Végre nagy fáradsággal elértük azt a helyet, ahonnan előző nap felmáztunk, a Pietrosa gerincének alacsonyabb részére; innen gyalog mentünk tovább, egészen az erdőig, mert a lovakat a meredek és síkos úton nem használhattuk. Este végre teljesen átázva, megérkeztünk Borsára.

Borsa, 1796. augusztus.

Kitáibél Pál.

Északerdély szél-energiája.

Amikor a hazatért Erdély gazdasági kincseinek kihasználásáról beszélünk, nem hagyhatjuk figyelmen kívül azokat az erőforrásokat sem, amelyeknek *felhasználására* eddig egyáltalában nem gondoltak. Mint igen sok gazdasági kincsre, úgy a szél-energia felhasználására is a természetjárók hívták fel először az illetékes körök figyelmét. A régebbi vizsgálatok megállapították, hogy Északerdélyben, különösen a Nagyszamos és Lápos folyók felsőfolyásának vidéke gazdag szél-erőforrásokban bővelkedik. A történelmi Magyarország ezen a téren legjobban kihasználható vidéke a Kárpát-alja, amely után sorrendben mindjárt az említett északerdélyi terület következik, a Radnai havasok,

a Cibles, a Borgói hegyek és a Kelemen havasok tetői körül. A Nagybánya feletti Izvora is annak köszönheti rendszerint dús hótakaróját, hogy a máramarosi erőteljes szelek a Rozsály felett hirtelen megtorpannak és leejtik hóterhüket. A nagyobb csapadék mennyiség rendszerint az ilyen szél-állító helyek előtt gyakori.

Az északerdélyi szél-erős vidékeken évi átlagban másodpercenkénti 10 méteres szélsébséget figyeltek meg, ami azt jelenti, hogy az ott felállítandó szélmalmok szárnyainak egy-egy négyzetmétere egy lóerőt adna. Ezt különösen lecsapoló, vízellátó és őrlő malmok hajtására lehetne felhasználni. A Radnai havasokon a nagyszámú gyógynövény szárítására és feldolgozására lehetne a szél-energiát hasznosítani.

Az aranyosmedgyesi várkastély.

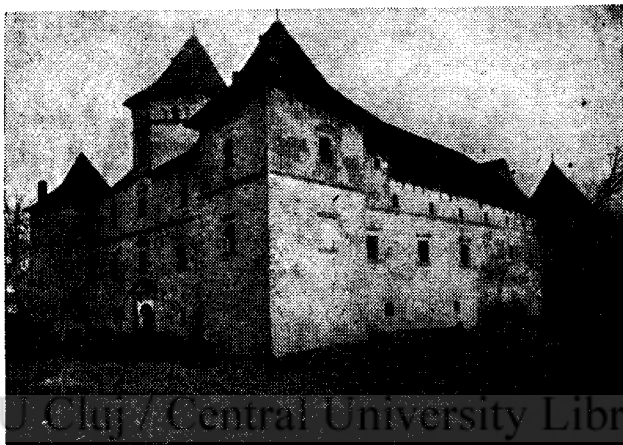
A Szatmárnémeti—Nagybánya közötti országúton, a hegyekövezte szatmári sikon egy kis faluban, Aranyosmedgyesen, ódon vártornyok bukkannak elé a fák sűrűjéből. Az időtől megviselt, hatalmas épület ritka élményt tartogat azok számára, akik látó szemekkel, érző lélekkel figyelik, szemlélik a múlt emlékeit. A vén falak tisztán, szinte érintetlenül őrzik az erdélyi fejedelemség legdicsőségesebb korszakának, a Bethlen—Rákóczy-korszaknak művészetét, szellemét, hangulatát. A vár szerkezetén, részletein a későbbi stílusdivatok nem hagytak nyomot, tudatlan restaurátorok sem rontottak rajta semmit. Minden részlete igaz, minden köve, faragványa őszintén, közvetlenül szól az erdélyi magyar múltról.

A hatalmas vár erdélyi szokás szerint négyszegletesre épült, négy sarkán egy-egy négyszögű bástya emelkedik, a főbejárat felett pedig a kaputorony magaslik ki. A világos, áttekinthető alaprajzhoz méltó a felépítés nemes egyszerűsége. A várfalak tiszta, nyugodt felületeikkel, harmónikus arányaikkal hatnak, felesleges díszítések sehol sem zavarják a tónuegek, felületek összhangját. A hatalmas épülettömböt csupán a kiugró bástyatornyok és a felettük emelkedő, csúcsos fedélsínek tagolják. Az egyszerű, élénk körvonalakban erő, méltóság, amellet valami bensőséges, patriárkális szellem fejeződik ki. A faragott díszítések az ajtó- és ablakkeretekre szorítóknak, a finomrajzú levélindás vagy rozettasoros ablakpárkányokra, meg a hatalmas főkapúra, melyen latin felírat hirdeti, hogy „Nagyságos Lónyay Zsigmond, Kraszna vármegye főispánja építtette a fundamentumtól kezdve az Úrnak 1630-ik esztendejében“.

A vár belsejében, az emeleteken, körös-körül kisebb-nagyobb termek sorakoznak. A meghitt, hangulatos szobákra alacsony boltozatok borulnak, melyeket itt-ott stukkók díszítenek, az ablakok a vastag falakba bemélyedő fülkéből nyílnak, az ajtókat szebbnél szebb faragványok díszítik. Az olasz renaissanceból átvett, de magyarrá alakított formákban a kolozsvári kőfaragók munkáira ismerhetünk. Csupán a második emelet erőteljesen kifaragott, leveles díszű ablak- és ajtópárkányain mutatkozik a „Partium“, azaz az Erdélyt övező keletmagyarországi részek más színezetű formafelfogása. Egyes szobákat hajdan falfestmények is díszítettek. A napnyugati bástyában, a „Paraditsom szobában“, hol „Lónyay Anna Fejedelem Asszony szeretett mulatozni“, állatok voltak festve, egyes maradványok a méz alól még most is előtűnedeznek. Egy másik teremben a Parnassus hegye volt látható a nimfákkal, ugyanitt egy díszes, faragott kandalló állott. A déli soron huzódott az „ebédlő palota“, mely „olgy nagy, hogy sok ember kedvére nemcsak vendégeskedhetett, de paripát futhatott volna benne. Ott a Musikásoknak különös felhelyek (azaz karzatuk) volt“. Ezt a nagy termet hívták „aranyos palotá“-nak és erről nevezték el a várat és az egész uradalmat aranyosmedgyesinek.

Az aranyos ebédlőpalota Lónyay Zsigmond idejében gyakran volt nagy ünnepek és komoly összejövetelek színhelye. A hatalmas főúr udvarában sokan megfordultak az erdélyi és felvidéki főemberek közül, de otthont találtak ott a művészek, tudósok is. Lónyay Zsigmond nevéhez nemcsak országos tettek, fontos békekötések, hanem templomalapítások, könyvkiadá-

sok is füződnek. Leányára, a várat öröklő művelt, finomlelkű Lónyay Annára, — kinek szépségét Gyöngyösi István énekelte meg, — nehéz sors várakozott. Völegényét, Kemény Jánost hosszú tatár rabságból kellett kiváltania nagy fáradsággal, áldozattal, miközben nem szünt meg őt mély vallásosságtól áthatott, gyönyörű magyarsággal megírt levelekkel vigasztalni. Majd rövid házasság és rövid fejedelemség után elvesztette urát. Magára maradva, császári zsoldosok ellen szervezett összeesküvést aranyosmedgyesi várában. Le is győzte őket, de a császár bosszúja elől a Paraditsom szoba úrnőjének menekülnie kellett. A gyönyörű vár pedig a kuruc-labanc harcok martaléka lett.

Az aranyosmedgyesi Lónyay várkastély 1630-ból.

Aranyosmedgyes és Szatmár megye, miként az egész Partium, a XVII. században hosszú ideig az erdélyi fejedelemséghez tartozott. A vár építetője, Lónyay Zsigmond, bár nem származott erdélyi családból, nagy szerepet játszott az erdélyi életben, mint a fejedelmek diplomatája. Lónyay Anna pedig erdélyi főúrhoz ment feleségül, majd az erdélyi trónra emelkedett. Ezek a kapcsolatok magyarázzák, hogy az aranyosmedgyesi várkastély, noha az erdélyi hegyeken kívül, a szatmári síkon emelkedik, mégis minden ízében erdélyi alkotás. Erdélyi, kolozsvári mesterek építették, szerkezete, részletformái erdélyi szellemet tükröztetnek. Az erdélyi renaissance-nak, ennek a sajátosan magyar stílusnak nagyszerű, páratlan emléke, melyhez foghatót ma már Erdélyben sem találhatunk.

A hatalmas várat, ezt az egyedülálló magyar építészeti alkotást azonban a végső pusztulás fenyegeti. Egyik hátsó bástyája ledőlt, a Paraditsom szobába vezető „kerengős garádics“ beomlott, az udvari folyosó gyönyörű, faragott ajtó roskadozó gerendák között tűnnek fel, némelyik már le is zuhant. Az elrongyolott tetőzetten át becsurgó víz egyre jobban, egyre erősebben bomlasztja szét az ősi falakat, hogy azok összeomlásával visszavonhatatlanul, helyrehozhatatlanul, mindörökre eltűnjék a föld színéről a magyar múlt, az erdélyi múlt egy darabja...

Dr. Balogh Jolán.

A Buknitor-gerinc előnye.

Irta: ifj. dr. Parádi Ferenc.

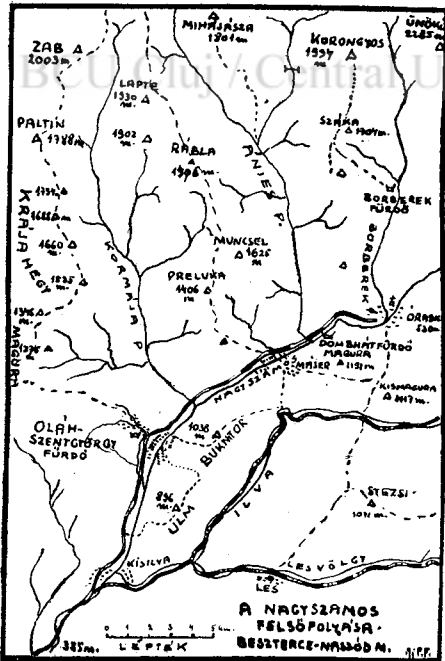
Északkeleti hegyeit még a közeli városok kirándulói közül is kevesen ismerik. Az elmúlt évek kedvencei inkább a Gyalui-havasok, az Érc-hegység és a Bihari-havasok voltak. A déli-erdélyi természetjárók pedig szinte kizárólag a Brassói-, Fogarasi-, Szébeni-havasokat és a Retyezátot bújták. Viszont a Székelyföldnek ott voltak a közeli Hargita és a Gyergyói hegyek. Az Erdélyi Kárpátok északkeleti pereme így komoly kirándulót alig-alig látott.

Nem így volt ez hajdan, a múlt század első évtizedeiben, sőt később az Erdélyi Kárpát Egyesület megalakulásának idején, ezelőtt ötven évvel sem. Abban az időben

a Lápos- és Szamos-folyók felső folyása gyakorta látogatott helyek voltak. Akkor virágoztak fel a szolnokdobokamegyei Sztojka, Karbonár és Büdöspataka fürdők, továbbá a beszterce-násodmegyei Oláhszentgyörgy, Borberek és az azóta teljesen feledésbe ment Dombhát fürdő. A környező havasok is nagyobb tiszteletben részesültek. A Borgói, Radnai és Kelemen havasok, valamint a méltóságteljes Cibles, a rendes nyárvégi nagyobb kirándulásoknak voltak kedvelt célpontjai. Pedig már a múlt század közepéről származó feljegyzésekből olvassuk, hogy az erdők tervszerűtlen irtása egyre távolabb űzte itt is a hatalmas ősrenetgeket a lakottabb helyek környékétől.

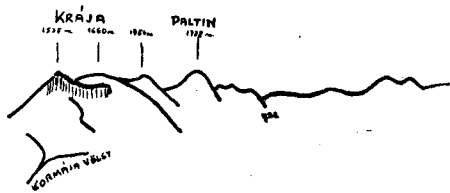
Északkeleti regényes vidéke megérdemelné pedig, hogy többet foglalkozzunk vele. Az új határ miatt a nehéz székelyföldi közlekedés is rákényszerít, hogy könnyebben megközelíthető fürdőhelyeinket is felkaroljuk. Az északkeleti fürdőkben hamarosan el kell tüntetnünk az utóbbi évek elhanyagoltságának nyomait, az elmenekült villatulajdonosok szállásait ki kell nyitnunk és a fürdőforgalom rendelkezésére kell bocsátanunk. Mindez új, pezsgő lendületet adna ott a fürdőéletnek és a meginduló forgalom számos új munkalehetőséget nyújtana az odatelepedő székelyföldi munkakeresőknek. Egyesületünk egyelőre megfelelő tagok hiányában, eddig itt csak előkészítő munkát végezhetett.

A fürdőélet megszervezését megelőzi a tájékozódás. Vegyünk

A Radnai havasok részletképe. Amit a Buknitorról látunk.

például Beszterce-Naszód megye térképéből egy négyszögű kivágást és keressük ki a természetjáró viszonylatban ott hasznosítható területeket. Az általunk kiszemelt földdarab k. b. húsz kilométer széles és 30 kilométer hosszú. Magában foglalja azt a hegyvidéket, amelyet egy magasabb kilátópont-ról könnyen beláthatunk. Válaszszuk ki tehát először ezt a kilátó-hegyet.

A Krája és a Paltin Oláh-Szentgyörgy felett.

A Nagyszamos felsőfolyásának kiváló kilátóhelye az Oláh-szentgyörgy mellett húzódó „Buknitor” gerinc. Magassága 1038 méter. A községből egy óra alatt elérhetjük. Induljunk el tehát és nézzünk körül a tájon. Oláh-szentgyörgy fürdőt vonattal érhetjük el Dérsről. A fürdőnek kitűnő gyógyvíze van, amely különösen májbetegségek, gyomorbajok esetében rendkívül jó hatású. A fürdőnek csak az a baja, hogy még ma is elég kezdetleges, különösen diétás táplálkozás tekintetében. A lakás kérdését már könnyebben megoldhatjuk. A község kitűnő kiindulópont, különösen ha gerincevándorlással kívánjuk a Horthy-csúcsot elérni.

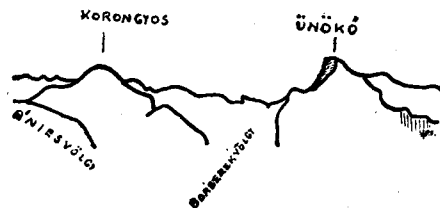
Most azonban nem észak felé, a Horthy-csúcs irányában vesszük útunkat, hanem a községtől keletre vágunk át a Nagyszamoson és rálépünk a községtől a rögtön magasodó hegy lábára.

Tél kezdetén jártam itt utoljára. Vidám utamon „Jack”, a rend-

kívül csunya, de ragaszkodó öreg buldoggkutya kísért el. Ficánkolva rohant neki a konglomerátokkal teleszórt havas hegyoldalnak. Itt-ott a kárpáti homokkő is kibukkant a vékony hó alól. Amikor a csenevész, agyonirtott cserjés lomberdő vidékére értünk, a nehéz nyaláb rózsét már anyagos mederben szánkáztatták lefelé a szembejövő falusiak. Nyolc-tíz csoporttal találkoztunk, amelyek valamennyien a téli tüzelőanyag kezdetleges hazaszállításával vésződtek. A több méter hosszú ágcsonmókat láncsal összekötözve húzgálták lefelé, míg a hátuljövők a terhet itt-ott az „útonálló” bokrok akadályaitól szabadították meg.

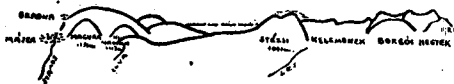
Tíz óra volt, amikor a községet elhagytuk és tizenegykor már felértünk a tetőre. Széles lapály nyílt ki ott fent egyszerre. Előttünk kis tanyaház bújik meg a korai hótakaró alatt. Mögötte szemvidító síterületek lejtősödtek az Ilva és a Les patakok völgyei felé.

Még egy rugaszkodás és Jack kutyát a Buknitor-hegy 1038 méter magas csúcsán érem utol. Még ez az elfogult buldogg kutya is elámul a kitűnő kilátáson. Élénk figyelő állásban szimatol körül. Beleüti tömpe orrát a Radnai havasok felől érkező friss, csípős szélbe, majd egyet fordul és már a Borgói hegyek szinte kartávolságnyi gerinceit szemléli. Lent a

A Korongyos és az Ünökő a Buknitor tetőről nézve.

Les völgyében zakatoló vonat pőfékel fel Nagyjíva felé. Idelátszik, amint a mozdony belefut az apró játékalagútba.

A Nagyszamos völgyétől a Borgói hátságig. Körkép a Buknitor csúcsáról.

Most azonban elég volt az élvezetből. Tekintsünk kissé több szakszerűséggel körül. Északon kezdjük el, ahol a Nagyszamos mély völgye választ el a Radnai havasok kemény hullámaintól. Alattunk Oláhszentgyörgy fürdőnél kezdődik az út és merész lejtéssel kúszik fel a szembenlevő Magura és a Krája hegy tetejére. Itt kezdik a mászást azok, akik gerincúton kívánnak a Horthy-csúcsra jutni. Másfélnapos vándorlással el is érhetik a Borsa fölé kiugró nagy hegyet, közben a Paltin és Zab alkotnak egy-egy lépcsőfokot. A gerinc mellett észak-déli irányban a Kormája patak völgye képez éles elválasztóvonalat. Tőle jobbra újabb gerinc kezdődik a Nagyszamos völgyében Májer községnél. Ebből a Preluka, a Muncsel, a Rábla és a Lapte csúcsai látszanak ide. A gerincnek felső vége takarja előlünk a Horthy-csúcsot. Májer községen túl az Ánies patak szakad a Nagyszamosba. A patak felsőfolyásánál a Korongyos emelkedik az ég felé 1994 méter magas csúcsával. A sziklás tetőt jól látható keskeny gerincnyak köti össze az egész táj felett uralkodó Ünökő hatalmas tömbjével. Közben mély suvadást képez a Borberek patak völgye, amelynek csak felső részét és a Szamosra nyíló völgytorkolatát látjuk, Óradna községgel. Az ódon külsejű csinos nagyközség-

ből könnyen eljuthatunk az EKE 8 kilométernyire fekvő hajdani fürdőhelyére, Borberekre, valamint a Nagyszamos partján álmodozó, elhagyott Dombhát fürdőre. Mindkettőnek kitűnő szénsavas forrásai pompás gyógyvizet szolgáltatnak.

Dombhát fürdőről felkúszik pillantásunk a Nagy-Magura vulkáni kúpjára, majd a Kismaguránál áll meg egy pillanatra. De bárhova tekintünk, köröskörül élesen belátunk a Borgói hegyek és völgyek útvesztőibe, sőt azokon túl a Kelemen havasok egy-egy darabja is elővillan.

De Jack kutya már türelmetlenül kapargat körülöttem. Gondos viaszolás után léceim zízegve siklanak a friss, enyhén fagyott havon. Közel négy kilométeres siklás után az Ilva medre fölött torpanok meg. Innen hosszú mászás következik a Magura oldaláig. Dombhát fürdő a következő torpanás állomása, ahonnan útközben elcsípett alkalmi szekér visz vissza Oláhszentgyörgyre. Két óraker már vígan kanalazok házigazdám-nál, Jack kutya pedig egy fél lábos vizet lefetyel fel a pompás kirándulás után.

A vadállatok menekülése a hadszínterekről.

Tömegesen menekülnek a vadállatok és madarak a háború miatt az albán erdőkből jugoszláv területre. Az állatok nagy károkat okoznak a jugoszláv határvidéken. Legtöbbje olyan rémült az ágyúdörgéstől, hogy gyakran a karvaly és a veréb ugyanazon az ágon pihen meg. Az állatok is igen könnyen elfoghatók, mert teljesen kimerültek, de olyan nagy tömegben jönnek, hogy a határvidék lakossága alig képes védekezni ellenük,

Miről írt az »Erdély« ezelőtt ötven évvel?

1891-ben, ezelőtt ötven évvel indult meg az „Erdély“ Radnóti Dezső szerkesztésében. Feladatául tűzte ki, hogy Erdély különleges kívánságait a fürdőügy, idegenforgalom, népművészet és természetjárás terén lankadatlan buzgalommal fogja előre vinni. Ezt a célját zavartalanul teljesítette is a román uralom miatt előállott kényszerű szünet beálltáig. Szerencsére a román időszakban is akadtak bátor tollforgatói az Erdélyi Kárpát Egyesület célkitűzéseinek, s így 1930-tól újból elindult az „Erdély“ a régi úton.

Az ötven év előtti első számban „Erdélyrészi fürdőügyi folyóirat“ címen Téglás Gábor ír a lap megjelenésének előzményeiről. Összehasonlítja az erdélyi és külföldi fürdőhelyek állapotát. Hangsúlyozza a megfelelő sajtó fontosságát. Felhívja a közoktatásügyi szervek és hatóságok figyelmét az erdélyi fürdőügy és egyben a folyóirat támogatására.

Az első számban már teljes gőzzel megindul a honismertetés. Számos kirándulásról, tájszépsegről, néprajzi jellegzetességről olvashatunk. Az erdélyi fürdők gyógyereje, az ásványvizek forgalma, s az egyesületnek több turistaalkotása szerepel még a lap hasábjain.

Érdekes tudósítás számol be az Egyesület legrégebbi osztályának, a *Marosszéki Osztálynak* megalakításáról, amely 1891 október 3-án kezdte el munkásságát Nemes

Ödön tanár irányítása mellett. De szárnyait bontja már ugyanakkor a *Háromszéki Osztály* is Pötsa József lelkes főispán buzgalma révén, továbbá Hunyadmegye több községében csatlakozik a társadalom az EKE mozgalmához.

Az EKE központ első tisztikárából ma már csak Merza Gyula és Sándor József élő tagjai egyesületünknek. Az 50 év előtti kiránduló tagok közül Orosz Endre és dr. Koch Ferenc ma is nagy kedvelői a természetjárásnak.

Az EKE alkotásai közül különösen a Tordai hasadéokban épített út és a 60 évre kibérelt Borberek fürdői építkezések jelentősek. Mint különlegességet említhetjük meg, hogy az Egyesület nagy tevékenységet fejtett ki a sí-sport népszerűsítése érdekében. Több közlemény jelent meg, amelyek a Telemark-sikötést ajánlják és Kolozsvár környékén, különösen a Hója és a Feleki tető lejtőit említik, mint alkalmas síterepeket.

Az „Erdély“ ötven éves első kötetének gazdag tartalma valósággal felér egy jó turista-kalauzzal. Az 56 oldalas számok bő anyagot szolgáltatnak ma is a természetjárónak. És valljuk be, azon kívül, amit az Erdélyi Kárpát Egyesület búzdítása révén annakidején a fürdőhelyeken újítottak, később szinte semmi sem történt. Előpatak, Borszék, Borberek, s a többi neves erdélyi fürdő ma is nagyjában abban az állapotban van, ahogyan ezelőtt 30—40 évvel kinézett. p.

Az Erdélyi Kárpát Egyesület néprajzi bálja.

Fényes külsőségek között és nagy siker mellett rendezte meg szokásos néprajzi bálját az Erdélyi Kárpát Egyesület kolozsvári központja. A bálnak külön érdekességét kölcsönözte, hogy az Egyesület ezelőtt 45 esztendővel 1896 február 12-én rendezte meg első néprajzi bálját a kolozsvári régi Nemzeti Színház összes termeiben. Azon az

Székely ifjak enyelgése a kiskapuban
— az EKE bálón.

első bálón, amely egyúttal Erdélynek első magyar néprajzi jellegű bálja volt, megjelent nemcsak a kolozsvári, hanem az egész erdélyi társadalom színe-java. Akkor is felvonultak a társaságbeli hölgyek kalotaszegi, torockói és székely népviseletben és mint valami színes virágos kosár, kavargott a mulatság reggelig.

A mostani 45-ik évfordulón, február 1-én rendezett bál méltó volt az első E. K. E. mulatság fényes

sikeréhez. A pompásan feldíszített új iparkamara termeiben ismét színes mulatozás kezdődött, amely most is a legjobb hangulatban a reggeli órákig tartott.

Amint a bálterembe léptünk, pillantásunk egyszerre az oszlopokat, a karzatot és az asztalokat díszítő értékes, régi magyar kézimunkákra esett. Ott láttuk egész Erdély színes varrottasait, hímzéseit, szőtteseit. Az általános tetszést aratott alkalmi kiállításnak is beillő díszítés tárgyait az EKE Múzeum darabjai alkották. Most, egy éjszákára előjöttek poros ládáikból a gyönyörű írásos, keresztiszemes hímzések, négynyüstös abroszok, vagdálósos terítők és ragyogó keretet adtak az egyébként is színes közönségnek. A bál hivatalos kezdését fél 10 órában határozta meg a rendezőség és csodálatosképpen, a rendező kolozsvári szokástól eltérően percnyi pontossággal rázendített a zenekar a bálnyitó „golya-tánc” ütemeire, s ettől a perctől kezdve a zene és a vigalom meg nem szűnt reggelig.

Az előkelő közönség sorai között ott láttuk a kolozsvári egyetem rektorának, Dr. Bartók Györgynek családját, vitéz Berde Károly, dr. Balogh Ernő és több más egyetemi tanárnak és családjának kíséretében. Eljött Gaál Elemér alispán, vitéz nemes szentgyörgyvári Stirling László altábornagy és felesége, vitéz Horváth Ferenc vk. ezredes, Kelemen Béla rendőrfőkapitány, Tóth Tibor gazdasági akadémiai tanár és felesége, von Damerau német konzul, valamint a francia és az angol konzul. A rendező hölgyek koszorújában megjelent és kitűnően

mulatott Keledy Tibor dr., Kolozsvár polgármestere.

Dr. Balogh Ernőné, Dóczyiné-Berue Amal, Szele Martonne, Szolnoky Gyuláne, Csekefalvi Tamás Bélané, bálnagyasszonyok és Magyarós Géza bálelnök gondos rendezése révén a zsufolásig megtelt termekben mindenki pompásan megtalálta helyét. Az EKE tagok sugárzó jókedve valamennyi résztvevőre átragadt és így a 45-ik évforauló báljat a jókedv valóban a felszabadulás mulatságává avatta.

A Tamás Katus által betanított ismert népi táncot, a bált megnyitó „gólya-tánc“-ot a résztvevők kívánságára többször meg kellett ismételni. A kolozsvári lányok olyan kitűnően, hiba nélkül járták a táncot, hogy akár a „kecseti kaláka“ is megirigyelhette volna. A gólyatánc táncos koszorúját a különböző erdélyi vidékek képviselői alkották. Egymás mellett láttuk a székelyleányt, a kalotaszegi menyecskét, a torockói menyasszonyt, a györgyfalvi és csángó lányokat, mindegyiket a maga párjával. Kedves mozzanat volt a bálon, hogy éjfél után egy talpig székelyleány tüzes csüddögölőt járt a terem közepén. A hatalmas sikert aratott magántáncot a megjelent előkelőség szünni nem akaró tapssal jutalmazta. A tánc megisméltése után az EKE elnöke a táncos legényt Keledy polgármesternek bemutatta. Ekkor derült ki, hogy a székelyleány harisnyában egy közismert kolozsvári székelyleány ügyvéd ropta a csüddögölőt.

Balogh Ernő dr. EKE elnök egy kalotaszegi pártát mutat be Keledy Tibor dr. polgármesternek a bálon.

Az Erdélyi Kárpát Egyesület 22 esztendeig elrejtett selyemzászlója büszkén lengte a bálzók feje felett, mert ez a mulatság is jó hangulatával, varázslatos színpompájával és mégis mindvégig megőrzött színvonalával méltó volt az egyesület országos hírnevéhez. f.

Új EKE jelvények. Értesítjük tagjainkat, hogy az új egyesületi jelvények elkészültek és azok a központi titkársági irodában tagjaink rendelkezésére állanak.

A jelvények kétféle nagyságon készültek. A kisebb jelvény ára 1.10 P. A nagyobb 1.60 P. Kérjük a központi és vidéki osztályaink tagjait, hogy igényüket mihamarabb jelentsék be, mivel a jelvények iránt nagy az érdeklődés.

Ez a haza kicsiny, s lehetett még kisebb valaha; de a szeretet nem a tárgy nagyságától veszi kezdetét. Mert kicsinységnek tarthatod-e, ha feléd a haza rúntja ínt és szót? Ime a begyepedezett sánc, hol Zrínyi holt, amott a párányi rom, melyért Szondi életét áldozá; az oltár, mely alatt Bethlen nyugodott; a mező, hol Báthori és Kinizsi győztenek...

KÖLCSEY FERENC

Természetvédelmi emlékek a visszatért Erdélyben.

Néhány évvel ezelőtt Kaán Károly igen érdekes könyvet írt „Természetvédelem és természeti emlékek“ cím alatt. Abban az időben Magyarországon a természetvédelem még kezdetleges állapotban volt. A szerző épen az illetékes körök figyelmét kívánta könyvével felhívni azokra a magyarországi növényekre, állatfajokra, amelyek valamely különös sajátáguknál fogva megérdemlik a törvényes védelmet.

Hasonló megőrzésre alkalmas tájakban a visszatért erdélyi részek is bővelkednek. A magyarországi természetvédelmi törvények kiterjesztésére ajánljuk mintául azt a jegyzéket, amely a román időszakban is védett tájakat és tárgyakat sorolja fel. Természetesen ezeken kívül még számos védelemre szoruló természeti emléke van Északerdélynek. Így különösen a Kelemen Havasok ritka, jégkorszakbeli növényzete, a csak nálunk tenyésző kormosfejű barátcinege, a volt román jegyzékben nem szereplő Rétyi Nyír, a Szentanna-tó fölötti Mohós-tó és számos más kincs érdemli ki a természetjáróknak és a törvénynek kellő tiszteletét.

Erdélyben eddig is természetvédelmi emlékként szerepeltek:

A Kolozsvár melletti 12 holdas koporsóhegyi kaszálók és az 5 hold kiterjedésű „Szenafüvek“, ritka steppenövényeik miatt, továbbá a Püspökfürdő melletti hévizű tó nilusi Lótuszvirága, amely egész Európában csak itt tenyészik. A Székelyföldön a Tölgyes melletti „Vöröskő“ az Astragalus Roemeri nevű ritka növény miatt, a Görényi havasok „Mocsáros“ erdeje az ott tenyésző rendkívül öreg tölgyek miatt és a Csíkszentkirály melletti mocsarak, amelyekben ritka jégkorszakbeli növények virulnak. Végül védelem alatt állott a Horthy-csúcs egész környéke alpesi virágai miatt.

A védelemre szoruló állatfajok közül meg kell említenünk az erdélyi sasféléket, a kis és nagy nemeskócsagot, a Radnai és Kelemen havasokon ma is feltalálható hiuzt és a Horthy-csúcs környékén csak néhány példányban élő zergét.

A növények közül feltétlen védelmet érdemel Erdélyben is a havasi gyopár, a csak Püspökfürdön tenyésző ritka lótuszvirág, a csíkszentimrei halványrózsaszínű tavi rózsza, amely itt az Olt vizében virít, a Mezőség északi részén feltalálható, vadon élő pünkösti rózsza (Paeonia), a Nagybánya vidékét jellemző vadnárcisz és szelidgesztenye, a keskenyszirmú nőszirm, a halványvörös havasi rózsza, a székelyföldi erdőkben ma még dúsan virágzó, de kipusztulás előtt álló gyöngyvirág és végül az egész Európában szinte teljesen kiveszett tiszafa.

Egyes öreg fa-óriások is megérdemlik a kiméletet. Sajnos, Kolozsvár környékén az utóbbi években több ilyen öreg fa pusztult el. A nagyon ritka és értékes fa-emlékek között kell felsorolnunk a Borszék fürdő fölött tenyésző gyergyói nyírfát (Betula humilis Schrank), amely szintén kiveszőfélben van.

A természetjáró mindig a tudomány és a művelődés előharcosa volt. A természetjáró jellemzéséhez hozzátartozik az is, hogy szereti a természetet és megbecsüli annak alkotásait. Az erdélyi természetjáró számos feladatai közé tartozik, hogy Erdély természeti ritkaságait igyekszik megőrizni az utókor számára.

EGYESÜLETI ÉLET.

Az Erdélyi Kárpát Egyesület túravezető tanfolyama.

Az Erdélyi Kárpát Egyesület f. évi február hó 15-én megkezdette házi túravezető tanfolyamát. Ennek a tanfolyamnak az a célja, hogy a tavasszal meginduló idegenforgalmat és turistakirándulásokat minél több szakavatott vezető irányítása mellett bonyolíthassuk le. Ugyanis a magyar idegenforgalmi és turisztikai vonatkozású rendelkezések a turákat kizárólag szakképzett és a Magyar Turistaszövetség által képesített vezetők felügyelete mellett engedélyezik. A Magyar Turista Szövetség által elfogadott anyagot Erdély legjobb szakemberei adják elő. A tanfolyam előreláthatólag 2 hónapi időt fog igénybevenni, minden héten kedden és pénteken este fél 8-tól fél 10-ig. Ez órákon elméleti és — alkalmas időjárás esetén vasárnaponként kisebb kirándulások keretében — gyakorlati oktatásban részesülnek a hallgatók. A tanfolyam végeztével házivizsgán vehetnek részt a hallgatók s ennek sikeres letétele után a Magyar Turista Szövetség hivatalos kiküldötte előtt is vizsgát tehetnek. Ennek a vizsgának sikeres letétele után megkapják hivatalos túravezetői bizonyítványukat, mely feljogosítja őket bármely hivatalos túra vezetésére. Az előadások helyisége a kolozsvári Ref. Leánygimnázium fizikai előadó terme (Király-utca).

A túravezető tanfolyam tárgyai: Térképolvasás, Turistafelszerelés, Meteorológia, Csillagászat, Útjelzés, Tájékozódás a szabadban, Turistaloktatók ismeretése, A hegymászás, (Alpinizmus) Barlangok, barlangkutató, Turistaföldrajz, Ás-

ványtan, Állatföldrajz, Növénytan (Turistabotanika), A magyar turistaság szervezetének fejlődése, Turistajogszabályok, erdőtörvény és rendészet, Egészségtan, első segély, Történelem, műemlékek, Néprajz, Fürdőügy, Fényképezés és turisztika, Régészet. A tanfolyam részvételi díját rendkívül mérsékelt összegben állapította meg a rendezőség. Tagok részvételi díja 3 pengő, nem tagoké 5 pengő. Jelentkezni lehet naponta d. u. 6 órától az EKE hivatalos helyiségében, Mátyás király szülőházában *Jancsika Albert* titkárnál.

A túravezető tanfolyam iránt már is nagyfokú érdeklődés nyilvánult meg és részletekre kiterjedő felvilágosítás a jelentkezés alkalmával nyerhető.

Az EKE-központ vetített képes előadásainak sikere.

Minden alkalommal népes hallgatóközönség előtt tartották meg vetítettképes előadásait az Erdélyi Kárpát Egyesület előadói a kolozsvári római katolikus gimnázium dísztermében. Az idej előadások sikere talán még az eddigieket is felülmulja.

Az előadássorozatot *Tavaszy Sándor dr.*, tiszteletbeli elnök nyitotta meg 1940 november 28-án „Az erdélyi természetjárás lelki hatásai a közelmúltban” címmel.

December 12-én *Kovács Ferenc*, a Magyarországi Kárpát-Egyesület kitünő előadója beszélt az *Aggteleki cseppkőbarlangról*. Mindvégig lebilincselő mondanivalóit kitünően színezett eredeti fényképfelvételekkel tette még élvezetesebbé. A több mint 21 kilométer hosszú csodálatos barlang-labirintus végtelen já-

ratain a rendes szokástól eltérően ezúttal minden fáradtság nélkül mentünk végig.

1941 január 9-én *Páldy Géza*, a pécsi „Mecsek“ Egyesület tagja tartott előadást „Bepillantás a madárvilágba“ címmel. Ezúttal megismertedtünk a madárvédelem ezernyi fortélyával és valóban bepillantást nyertünk egy igazi madárbarát lelkületébe is.

Január 16-án *Illés István* EKE tag vetítette le kitünő erdélyi havasi felvételeit „*Árva magyar fenyő*“ címen megtartott költői szárnyalású előadása kíséretében.

Január 23-án *Karl János dr.* vezetett végig *Finnországban keresztül a Jeges tengerig*. Az előadásról előző számunkban már megemlékeztünk.

Január 30-án ismét *Kovács Ferenc* foglalta el az előadói emelvényt, ezúttal „*Húsz év a turistaság szolgálatában*“ címen sorolta fel mindazt a nagyértékű munkásságot, amit a magyar természetjárás a csonkahazában húszévi kényszerű „távollétünk“ alatt kifejtett.

Február 6-án *Parádi Ferenc dr.* adott elő kitünő fényképfelvételek bemutatása mellett „*A Kelemen havasok*“ címen. Az előadás anyaga az előadónak egy másik kelemenhavasi kirándulásával kapcsolatban előző számunkban részben megjelent.

Külön meg kell emlékeznünk *Kovács Ferencnek*, dési osztályunk részére az Aggteleki barlangról tartott előadásáról, amelyet a dési nagyszámú hallgatóság igen nagy érdeklődéssel fogadott. Dicséret illeti az előadót, hogy a körülményes közlekedési viszonyok között is fáradtságot nem kímélve eljött hozzánk, sőt dési osztályunkat is meglátogatta.

SIÉLET.

A csikszeredai síversenyek.

Az Erdélyi Kárpát Egyesület csikszéki osztályának rendezésében kétnapos versenyt tartottak Csikszeredán. A versenyt kiváló budapesti sízők szereplése avatta eseményé. A Székelyföld tehetséges fiatal másodízben mérték össze erejüket Budapest képviselőivel. A versenyek legkiemelkedőbb mozzanata vasárnap délután zajlott le Csikszereda határában, amikor a felavatásra váró új „Suta“ erdei síugrósánchoz a szomszédos községek lakóiból mintegy 3000 főnyi tömeg vonult fel ünnepi díszben, nemzeti színű zászlók alatt.

A kétnapos erőpróba műlesikló versenyből és a „Székelyföld visszatért“ nevű vándordíjért folyó összetett versenyből állott. A műlesikló versenyben Szokolay, a BEAC versenyzője győzött klubtársa, Szatmáry Aba és az ugyancsak budapesti Kovács előtt. Az ifjúsági műlesikló versenyben Balogh, az Erdélyi Kárpát Egyesület csikszéki osztályának kiváló fiatal versenyzője fölényesen győzött.

A futó és ugró számból összetett „Székelyföld visszatért“ vándordíjas verseny egyénileg Rábel (Postás) és Szatmáry (BEAC) győzelmét hozta. A futásban Rábel mögött Berecz, Mucsi, Enyedy (mindhárom Postás), Zárug (Gyergyói SE) volt a sorrend, az ugrásban pedig a 38 és 36 méteres ugrásokkal győző Szatmáry mögött Regös (GSE), Szokolay (BEAC) és Szakács (Hargita) következett. Az eredmények összesítése alapján a vándordíjat Rábel nyerte, Enyedy, Regös, Kovács és Rieth előtt.

NÉZZÜNK KÖRÜL

Erdély kihasználatlan vízereje.

A természetjárók szívesen néznek körül a természetben. Eközben olyan megfigyeléseket tehetnek, amelyeknek a tudomány is hasznát veheti. Ez esetben a vízszacsatolt Erdély felhasználatlan vízierőiről van szó. Kirándulóink minden alkalommal csodálattal szemlélik folyóink és patakjaink pompás zuhatagait. A mérnökök már több ízben megállapították, hogy ahol ezek kihasználatlanul elfolynak, minden nap óriási értékek mennek veszendőbe. Az erdélyi folyók esése energiává alakítva, egész vidékeknek adna kenyeret. A természetben sem esne sérelem, mert a mesterséges tavak, völgyelzárógátak, vízesések olyan emberi alkotások, amelyek kitűnően beillenek az eredeti állapotában meghagyott ősi környezetbe. Példa reá több elcsatolt völgyelzáró tavunk, amelyek külön idegenforgalmi nevezetességei voltak vidékünknek. Ilyen völgyelzárógátát kíván a Nagyszamos felsőfolyása, amely 10 kilométeres távolságon száz métert esik, továbbá az ugyancsak nagy esésű Lápos folyó is, amelyen két helyen lehetne nagyobb vízművet építeni. Az egyiket Oláhlápos fölött, a másikat pedig a Magyarlápos alatti Lápos-szorosban. Mindkettő kiváló sportlehetőségeket is nyújthatna, amellett, hogy az egyik a Szamos völgyét, a másik pedig a Lápos vidékét villamosíthatná.

A legnagyobb jelentőségű vízierőt azonban a Maros kihasználása képviselné. A bővízü Maros

folyót és dús mellékvízeit különösen a Kelemen havasok és Görgényi havasok közötti szakaszon több helyen is jelentős energiaszolgáltatásra lehetne kényszeríteni. Illetékes körök már behatóan foglalkoztak Észak-erdély folyóvizeinek kihasználásával és a tervek szerint 52 „vízlépcsőt“ fognak létesíteni.

Merész, de nem kivihetetlen terv a Maros és Nagyszamos közötti csatorna megépítése. Ezáltal a mesterségesen elzárt Székelyföld természetes vízi kijáratot kapna Észak-erdély visszacsatolt területei felé. Ezen az úton olcsó víziút létesülne a székelyföldi fa- és kő-kitermelés számára. A víziútak kérdése amúgy is fontos gazdasági tényezővé vált az utóbbi időben még a nyugati államokban is.

A Maros—Szamos csatorna egy csapásra megoldaná a két folyó alsó folyásának árvízkerdeit is. Vízszegénység idején egyik folyó a másiknak „kölcson“ adhatna felesleges vizéből, viszont a víz bő időszakban a völgyelzárógátak fölött tárolt vizet nyáron alföldi és mezőségi öntözésre lehetne felhasználni.

Másik haszna lenne az összekötő csatornának, hogy annak mentén természetes települési sáv létesülne a Székelyföld és Észak-erdély lakatlanabb területei között. Nem említve azt a számos gazdasági előnyt, ami az új összekötő-terület erőteljesebb benépesítését kísérné. A Kelemen havasok nyugati lábánál, a csatorna mellett ugyanis az új székely „Kelemen szék“ központjaként egy új székely város épülhetne „Ekevára“ néven.

Jöjjön el
könyv-
nézőbe!

Kolozsvár,
Mátyás király-tér

8

TELEFON:
15-98.

MINERVA

KÖNYV-ÉS PAPIRKERESKEDÉS

Füzetek	A „Mefhosz“ könyvkiadóvállalat
Térképek	Studium R. T.
Tankönyvek	Stádium Sajtóvállalat
Írószerek	Turul Könyvkiadó
Rajzszerek	Kir. Magyar Egyetemi Nyomda
Divatlapok	Magyar Természettudományi Társulat
Folyóiratok	Magyar Természettudományi Közlöny
Szakkönyvek	Magyar Tudományos Akadémia
Kották	összes könyveit kaphatók.

Minden, am
új,
szép, jó
és
olcsó!!

SZABAD
VÁLOGATÁS!

Elismerten leg-
szebb munka csak **Balázs Ernő** modernül berendezett
fényképezési laboratóriumában készül. Kolozsvár, Unió-ucca 12. sz.

Dássa felszerelt raktár az összes fényképezési cikkekben. Modern műterem. Dísz tárgyak.

KELETI ÚJSÁG

Friss,

szinvonalas,

megbízható!

POMPÁS SZÖVEGKÖZTI KÉPEK

Minerva Nyomda R. T. Kolozsvár. Felelős: Lengyel Albert igazgató, 8823

21 =